

طراحی پارک موزه صنعت

با رویکرد باز آفرینی

نویسنده:

محسن عزیزی

(کارشناس ارشد مهندسی معماری)

www.katibenovin.ir

سرشناسه	:	عزیزی، محسن، ۱۳۶۸
عنوان و نام پدیدآور	:	طراحی پارک موزه صنعت با رویکرد بازآفرینی / نویسنده: محسن عزیزی.
مشخصات نشر	:	شیراز: کتیبه نوین، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۲۳۲ ص.: مصور (رنگی)، جدول.
شابک	:	978-622-6804-65-3: ۴۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۲۱۵-۲۲۲.
موضوع	:	ساختمان‌های صنعتی -- تغییر کاربری
موضوع	:	Industrial buildings -- Remodeling for other use
موضوع	:	معماری موزه -- طرح و نقشه
موضوع	:	-- Design and plans Museum architecture
موضوع	:	ساختمان‌های صنعتی -- ایران -- شیراز -- تغییر کاربری
موضوع	:	Industrial buildings -- Remodeling for other use -- Iran -- Shiraz
موضوع	:	معماری موزه -- ایران -- شیراز -- طرح و نقشه
موضوع	:	Museum architecture -- Iran -- Shiraz -- Design and plans
رده‌بندی کنگره	:	۱۴۵۱۱
رده‌بندی دیویی	:	۶۹۰/۵۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۰۹۹۶۰۱

عنوان کتاب:	طراحی پارک موزه صنعت با رویکرد بازآفرینی
نویسنده:	محسن عزیزی
ناشر:	کتیبه نوین
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۸
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۶۸۰۴-۶۵-۳
شمارگان:	۱۰۰۰ جلد
سر ویراستار و صفحه‌آرا:	علی داودی
چاپ و صحافی:	مهر
قیمت:	۴۰۰۰۰ تومان

(تمامی حقوق برای نویسنده محفوظ می‌باشد)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵	مقدمه
۱۹	فصل اول: رویکرد بازآفرینی
۲۱	شیوه‌های مداخله در بافت‌های فرسوده شهری
۲۱	دیدگاه مداخله در بافت‌های فرسوده شهری
۲۳	انواع شیوه‌های مداخله
۲۵	بازآفرینی چیست؟
۲۶	اصول بازآفرینی
۲۸	گذری بر نظریه‌های مهم بازآفرینی
۳۱	فرآیند بازآفرینی شهری در عرصه عمل
۳۲	تفاوت «Regeneration» و «Renaissance»
۳۳	تفاوت فرآیند بازآفرینی در عرصه‌های مختلف
۳۴	سیر تکامل بازآفرینی شهری و سیاست‌های بهسازی و نوسازی
۳۴	الف) قرن نوزدهم و پیامدهای انقلاب صنعتی
۳۵	ب) حفاظت و توسعه در نیمه اول قرن بیستم
۳۵	ج) دهه ۱۹۵۰، رویکرد بازسازی شهری
۳۶	د) دهه ۱۹۶۰، مرمت شهری با رویکرد باز زنده‌سازی (تجدید حیات شهری)
۳۷	ه) دهه ۱۹۷۰، مرمت شهری با نگرش نوسازی شهری
۳۷	و) دهه ۱۹۸۰، مرمت شهری با نگرش توسعه مجدد (بازآفرینی اقتصاد مدار)
۳۸	ز) دهه ۱۹۹۰، نگاه بازآفرینی شهری
۴۰	«بازآفرینی»، رویکرد متأخر «مرمت و بهسازی»

۴۱	راهبردهای بازآفرینی شهری.....
۴۱	فرهنگ ابزاری در «بازآفرینی» (بازآفرینی فرهنگ محور).....
۴۴	مباحث زیست محیطی و کالبدی در «بازآفرینی».....
۴۵	شرط اساسی «بازآفرینی».....
۴۹	معیارهای نهایی بازآفرینی.....
۴۹	دست یابی به شاخصه های بازآفرینی.....
۴۹	بعد عملکرد.....
۵۰	بعد اجتماعی فرهنگی.....
۵۰	بعد اقتصادی.....
۵۱	بعد بصری.....
۵۳	صنعت زدایی فرصت برای بازآفرینی شهری.....
۵۵	توسعه از درون، «بازآفرینی» و Brownfield.....
۵۵	پساصنعت یا Brownfields.....
۵۷	جامعه پساصنعتی.....
۵۸	مناظر پساصنعتی.....
۵۹	تحول مفهومی منظر در عرصه های پساصنعتی.....
۶۰	اهداف توسعه مجدد Brownfield ها.....
۶۰	مزایای بازآفرینی و توسعه مجدد Brownfield ها.....
۶۲	شیوه های باز توسعه Brownfield ها.....
۶۳	جمع بندی.....
۶۵	فصل دوم: طراحی معماری پارک موزه صنعت.....
۶۷	مقدمه.....
۶۷	مبانی طراحی.....
۷۱	طراحی و برنامه ریزی معماری.....
۷۳	سیر تاریخی شکل گیری نظریه های معماری.....
۷۴	الگوهای برنامه ریزی در طراحی معماری.....
۷۶	روش شناسی و فرآیند طراحی معماری.....

طراحی معماری.....	۷۹
تعریف طراحی بر پایه معماری.....	۷۹
فضا و مکان در طراحی.....	۸۱
دسته‌بندی جامع روش‌ها و فرآیندهای طراحی.....	۸۳
روش‌ها و الگوهای طراحی از دیدگاه صاحب‌نظران داخلی.....	۸۶
اصول کلی تغییر کاربری.....	۹۰
علل اصلی تغییر کاربری سایت‌های پسا صنعتی.....	۹۰
صنعت.....	۹۱
موزه.....	۹۲
نگاهی گذرا به تاریخچه موزه و موزه‌داری.....	۹۳
انواع موزه‌ها.....	۹۷
مبانی معماری موزه‌ها.....	۱۰۱
موقعیت قرارگیری ساختمان موزه.....	۱۰۱
معماری و تقسیم‌بندی فضاهای موزه‌ای.....	۱۰۱
سازمان‌دهی فضایی.....	۱۰۲
قابلیت گسترش و انعطاف‌پذیری کل مجموعه.....	۱۰۲
پارک موزه.....	۱۰۳
معرفی چند نمونه.....	۱۰۵
موزه برق ایران.....	۱۰۵
پارک سیتروئن.....	۱۰۸
پارک کارخانه بتن برانکس.....	۱۱۳
تامس بریر پارک.....	۱۱۷
پارک کارخانه گاز.....	۱۲۰
جمع‌بندی.....	۱۲۳

۱۲۵	فصل سوم: ضوابط و استانداردهای معماری
۱۲۷	مقدمه
۱۲۸	حوزه‌بندی فضایی
۱۲۹	حوزه اداری
۱۳۰	الف) کلاس‌های تمرین عملی
۱۳۰	ب) کلاس‌های تنوری
۱۳۲	الف) کتابخانه
۱۳۷	ب) موزه
۱۵۲	حوزه تفریحی - خدماتی
۱۵۲	الف) کافه‌تريا
۱۵۳	ب) فضای سبز مجموعه
۱۵۶	حوزه فنی و پشتیبانی
۱۵۸	ورودی مجموعه
۱۵۹	بررسی مسائل معلولین در طرح
۱۶۷	فضاهای اداری - آموزشی - پژوهشی
۱۷۰	فضای فنی و پشتیبانی
۱۷۱	فضای تفریحی، خدماتی و فرهنگی
۱۷۴	جمع‌بندی
۱۷۵	فصل چهارم: ارائه طرح
۱۷۷	مقدمه
۱۷۸	شناخت محدوده طراحی شیراز
۱۸۰	اقلیم شیراز
۱۸۶	ساختار معماری و بافت شهری شیراز
۱۸۷	امکان‌سنجی مکان‌یابی طرح
۱۸۹	مکان‌یابی بر اساس معیارها

۱۹۸	محدوده طرح.....
۱۹۹	بررسی وضع موجود طرح.....
۲۰۲	بررسی نحوه توزیع و پراکنش فعالیت‌ها.....
۲۰۵	تحلیل سایت.....
۲۰۵	تحلیل اقلیمی.....
۲۰۶	شبکه دسترسی‌ها.....
۲۰۷	آلودگی‌ها.....
۲۰۸	همجواری.....
۲۰۹	ایده‌های طراحی.....
۲۱۱	فهرست منابع و مآخذ.....
۲۲۱	پیوست: اسناد طرح.....

شهر در حال رشد و تکامل است و در این فرآیند سایت‌های فرسوده شده از بین می‌روند و سلول‌ها و سایت‌های دوباره جایگزین می‌شوند. رشد شهرهای بزرگ و توسعه بی‌رویه حومه‌نشینی باعث شده که صنایع سنگینی که مدتی خارج از سایت شهر بودند امروزه با سایت‌های جدید ظاهر شوند. بر این اساس حفظ ارزش مکان یا بنا و متناسب نمودن کاربری با سایت شهری یا به تعبیری هویت بخشی و بازآفرینی سایت‌های پسا صنعتی هدفی است که در دوران مدرن با جدیت دنبال شده است. نمونه‌های متعددی از این کار در دنیای معماری مدرن صورت گرفته است که نتیجه آن زنده شدن سایت‌های متروک و آلاینده صنعتی و هویت بخشی جدید به مکان با رعایت ویژگی‌های اصلی بنا شده است. در فرآیند بازآفرینی می‌توان به افزایش حرکت و تعادل میان سایت پیرامون شهری کاربری و خوب اشاره کرد. بناهای از کار افتاده و یا فرسوده از چند جهت دارای اهمیت می‌باشند. از یک جهت، بخش از هویت منطقه به حساب می‌آیند و از طرف دیگر، در حالی که دارای سایت ارزشمندی می‌باشند، به مرور زمان به دلایلی چون عدم رسیدگی و نگهداری مناسب، به عنوان مکانی جرم‌خیز و ناامن شناخته می‌شوند. از این رو با توجه به اهمیت هویت شهری نمی‌توان اینگونه بناها را تخریب کرد، زیرا به عنوان بخشی از هویت و خاطرات سایت منطقه محسوب می‌شوند، ضمن اینکه نمی‌توان آن‌ها را بدون در نظر گرفتن جنبه‌های امنیتی منطقه گرداند. از این رو می‌توان با برنامه‌ریزی مناسب و یک طرحی نیازمندی‌ها مرتبط با مکان، آن را به عنوان بخشی از خاطره مردم نگاه داشت و با طراحی یک کاربری جدید، برطرف کردن برخی از نیازهای منطقه و افزایش تکاپو و تعامل کمک کرد.

یکی از مهم‌ترین عوامل سازنده کیفیت مطلوب در حوزه مدیریت شهری امنیت شهری است. وجود محیطی امن برای زندگی در کنار سایر نیازهای اساسی فیزیولوژیکی انسان، از ضروریات و نیازهای اساسی انسان می‌باشد. تحقیقات نشان می‌دهد که با دخالت در کالبد فضاها می‌توان تا حدودی یک محیط امن برای زندگی ایجاد کرد (رحیم زاده، ۱۳۹۲). امروزه سایت‌های متروک و آلاینده صنعتی و پسا صنعتی با یکدیگر فرق دارند. اکثر شهرهای کشورمان به دلیل فقدان حیات شهری، رو به ویرانی نهاده‌اند. این سایت‌ها در روند رو به گسترش شهرها از گذشته تا حال،

دربردارنده تاریخ مستند هر دوره هستند. چنانچه معماری را به عنوان پیکره‌ای واحد در نظر بگیریم که فرهنگ ملی و اسطوره‌های قومی یک ملت در آن متجلی می‌گردد، می‌توان به نقش انتقالی و انعکاس زمانی این معانی از نسلی به نسل دیگر صحنه گذاشت. در جهت احیاء، بازآفرینی سایت‌ها و نیز استحکامبخشی قسمت‌های فرسوده آن‌ها، راهکارهایی متفاوت ارائه شده است. از آنجا که عامل اقتصادی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر نوسازی سایت‌ها است، راهکارهایی که سبب ارتقاء سطح اقتصادی سایت‌های پسا صنعتی گردد، بیشتر مورد توجه است. با توجه به اینکه بیشتر بناهایی که از نظر جذب گردشگر مهم شمرده می‌شوند، در این سایت‌ها واقع شده‌اند بایستی تدابیری اندیشید تا با ایجاد زمینه ورود گردشگران به سایت به عنوان یک موتور محرک، سایت‌های متروک و آلاینده صنعتی را به سمت بازآفرینی سوق می‌دهد. از اینرو طراحی مسیرهای یاده گدیگری در این مناطق به عنوان گامی دو جانبه و شاید چند سویه برای حفاظت از سایت و هدایت گردشگر می‌تواند سایت‌ها را حیات بخشیده و به عنوان عواملی تکمیلی در امر حفاظت به احیای سایت منجر گردد (راستی، ۱۳۸۴).

به طور کلی بازآفرینی در سیر تاریخی خود، خصوصاً در دوران معاصر و از سال ۱۹۵۰ تاکنون، دستخوش دگرگونی‌ها و تحولات زیادی شده است. در طول این چند دهه، مرمت و بازآفرینی از فرم ساده بازسازی، نوسازی و توانبخشی سایت‌ها و زیربناهای شهری پسا صنعتی، به مرمت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مرمت سیمای شهری تغییر جهت داده است (زارعی رجانی، ۱۳۹۲: ۴). از سوی دیگر به کارگیری اصطلاح رایج پسا صنعتی توسط معماران، معماران منظر و برنامه‌ریزان شهری طیف وسیعی از سایت‌های آلوده و متروک صنعتی تا ساختمان کارخانه‌های قدیمی را در بر می‌گیرد که معمولاً در بخش‌های رو به زوال شهر نیز دیده می‌شود. این اراضی بازیافتی به دلیل ویژگی‌های خاص خود و موانع ویژه نمی‌توانند در قالب‌های رایج توسعه به کارکردهای شهری بازگردند و بازیافت آن‌ها مستلزم تدابیر ویژه در حوزه طراحی منظر، بوم‌شناسی و برنامه‌ریزی شهری می‌باشد (فرهمنده، ۱۳۹۰: ۲۲).

بررسی رابطه میان صنعت و احیاء بافتی ناکارآمد یا سایت‌های پسا صنعتی، موضوعی نیست که برای اولین بار بر آن تأکید شده باشد، اما تا کنون به طور جدی به آن پرداخته نشده است. اراضی که زمانی با کاربری خاص خود نیازهای جامعه را برآورده می‌کردند و حال با تغییر کاربری و

متروک شدن روبرو هستند. مطالب این کتاب از این رو نوآورانه می‌باشد که قصد احیا و بازآفرینی کاربری یک مکان صنعتی و تبدیل آن به یک فضای فرهنگی مانند موزه را دارد. در عین حال که قصد برقراری ارتباط بین این دو فضا را دارد، باید در حفظ هویت این بنا و کاربری نیز کاملاً به صورت مستقلی توجه نماید.

نهایتاً با توجه به آنچه گفته شد می‌توان تصور کرد که بازآفرینی یک سایت پسا صنعتی، یک بنا یا یک کاربری، بلااستفاده از طریق شناخت دقیق کالبد و خلق فضاهای نو در لابه‌لای ساختار سایت، امکان‌پذیر می‌باشد. بازآفرینی مفهومی یک بنا و کاربری، با اتکاء به ضرورت‌ها و نیازهای زمانه و جایگاه، کهن فرهنگی و تاریخی بنا می‌تواند سبب حفظ نظام اجتماعی و اقتصادی اینگونه بناها و کاربری‌های اعرافشان شود و به دنبال آن موجب جلوگیری از تخریب ساختار کالبدی این فضاها شود. معماران ساز و بازآفرینی اینگونه کاربری‌ها با توجه به ویژگی‌های اقلیمی و بومی در هر شهر و منطقه می‌تواند متفاوت باشد؛ اما در هر حال اقداماتی نظیر تزریق عملکردهای جدید و به روز شده ساماندهی کالبدی و ایجاد عرصه‌های تفریحی، فرهنگی و عمومی می‌تواند به صورت یک اصل کلی مدنظر قرار گیرد. ایجاد یک باغ موزه برای حفظ آثار گذشته و نمایش این آثار در قالب و کالبدی جدید، ایجاد یک فضای تفریحی و حتی فضای آموزشی و درآمیختن این کاربری‌ها با فضای طبیعی و ایجاد نماهای خدماتی، علاوه بر زنده نگه داشتن و احیاء خاطرات جمعی مردم محله اطراف این کاربری، ایجاد فضایی با هویت، باعث برانگیختن حس مشارکت و ترویج الگوی بازآفرینی اراضی در سایت‌های در حال توسعه باشد.